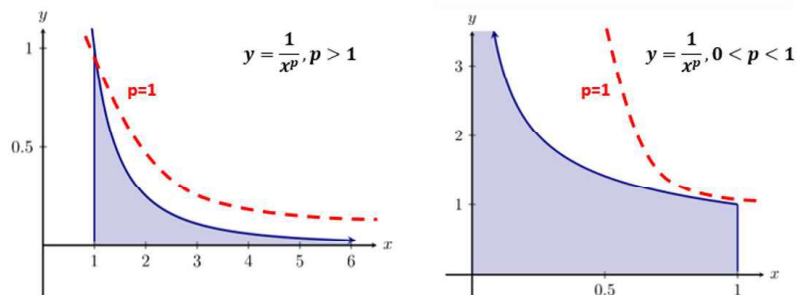

Posplošnih ne znamo vedno izračunati, lahko pa se s primerjanjem omejimo zgolj na obravnavo konvergence. V nadaljevanju bomo predstavili preprost kriterij, s katerim si pri tem pomagamo.

Kriterij se opira na primerjavo z naslednjima dvema integraloma:

$$\int_1^{\infty} \frac{dx}{x^p} = \begin{cases} \left[+\frac{x^{1-p}}{1-p} \right]_1^{\infty}, & p \neq 1 \\ [\ln x]_1^{\infty}, & p = 1 \end{cases} = \begin{cases} \frac{1}{p-1}, & p > 1 \\ \infty, & p \leq 1 \end{cases}$$

$$\int_0^1 \frac{dx}{x^p} = \begin{cases} \left[+\frac{x^{1-p}}{1-p} \right]_0^1, & p \neq 1 \\ [\ln x]_0^1, & p = 1 \end{cases} = \begin{cases} \frac{1}{1-p}, & p < 1 \\ \infty, & p \geq 1 \end{cases}$$

Prvi obstaja natanko za $p > 1$, drugi pa natanko za $p < 1$.

Izrek

Naj bo g zvezna na (a, ∞) z limito $L = \lim_{x \rightarrow \infty} g(x)$. Za integral

$$I = \int_a^{\infty} \frac{g(x)}{x^p} dx$$

veljata naslednja sklepa:

- Če $p > 1$, integral konvergira.
- Če $p \leq 1$ in $L \neq 0$, integral divergira.

Izrek

Naj bo g zvezna na (a, b) z limito $L = \lim_{x \searrow a} g(x)$. Za integral

$$I = \int_a^b \frac{g(x)}{(x - a)^p} dx$$

veljata naslednja sklepa:

- Če $p < 1$, integral konvergira.
- Če $p \geq 1$ in $L \neq 0$, integral divergira.

Primer:

$$I = \int_1^{\infty} \frac{dx}{x\sqrt{x^2-1}}.$$

Obravnavati je treba singularnosti v $x = \infty$ in $x = 1$. Pri $x = \infty$ se integrand 'obnaša kot' $\frac{1}{x^2}$ zato sumimo, da tam konvergira. Res,

$$\frac{1}{x\sqrt{x^2-1}} = \frac{1}{x^2\sqrt{1-\frac{1}{x^2}}} = \frac{\frac{1}{\sqrt{1-\frac{1}{x^2}}}}{x^2} = \frac{g(x)}{x^s}.$$

Ker je $s = 2 > 1$ in $\lim_{x \rightarrow \infty} g(x) = 1$, integral konvergira.

Sedaj obravnavamo $x = 1$ kjer se integrand 'obnaša kot' $\frac{1}{\sqrt{x-1}}$ zato sumimo, da tudi tam konvergira. Res,

$$\frac{1}{x\sqrt{x^2-1}} = \frac{1}{x\sqrt{1-x}\sqrt{1+x}} = \frac{\frac{1}{x\sqrt{1+x}}}{\sqrt{1-x}} = \frac{g(x)}{x^s}.$$

Ker je $s = \frac{1}{2} < 1$ in $\lim_{x \rightarrow 1} g(x) = \frac{1}{\sqrt{2}}$, integral tudi v tej točki nima težav s konvergenco.

Primer:

$$\int_0^{\pi} \frac{e^x - 1}{x^2} dx.$$

Zdi se, da se integral pri $x = 0$ 'obnaša kot' $\frac{1}{x^2}$ in da divergira. Vendar pa velja

$$\lim_{x \rightarrow 0} g(x) = \lim_{x \rightarrow 0} (e^x - 1) = 0,$$

zato po izreku ne moremo ne moremo sklepati na divergenco. Za neničelno limto moramo izraz preoblikovati

$$\frac{e^x - 1}{x^2} = \frac{\frac{e^x - 1}{x}}{x} = \frac{g(x)}{x}.$$

Sedaj je $\lim_{x \rightarrow 0} g(x) = 1$ in $s = 1$ zato integral divergira.

POZOR: Neničelno limto rabiš le, ko dokazuješ divergenco.

Primer:

$$I = \int_0^{\infty} \frac{\ln x}{3 + 2x^2} dx.$$

Znova imamo dve singularnosti, $x = \infty$ in $x = 0$. Obravnavajmo najprej $x = \infty$, kjer je imenovalec sicer ustrezne stopnje, a gre števec v neskončnost. Vseeno lahko naraščanje logaritma zajezimo in hrati ohranimo ustrezno stopnjo. Res,

$$\frac{\ln x}{3 + 2x^2} = \frac{x^{\frac{3}{2}} \frac{\ln x}{3 + 2x^2}}{x^{\frac{3}{2}}} = \frac{g(x)}{x^s}.$$

Ker je $s > 1$ in $\lim_{x \rightarrow \infty} g(x) = 0$, integral obstaja.

Sedaj si oglejmo $x = 0$. Logaritem gre proti $-\infty$, imenovalec pa nima pola. Ker je logaritemski pol 'šibkejši' od katerega koli potenčnega, sumimo, da integral obstaja. Res,

$$\frac{\ln x}{3 + 2x^2} = \frac{x^{\frac{1}{2}} \frac{\ln x}{3 + 2x^2}}{x^{\frac{1}{2}}} = \frac{g(x)}{x^s}.$$

Ker je $s > 1$ in $\lim_{x \rightarrow 0} g(x) = 0$ (L'Hospital), integral obstaja.

V odvisnosti od $0 < a < b$ obravnavaj konvergenco integrala

$$I = \int_0^{\infty} \frac{dx}{x^a + x^b}.$$

Integral ima singularnosti v $x = 0$ in $x = \infty$. V prvi se obnaša kot $\frac{1}{x^a}$ v drugi pa kot $\frac{1}{x^b}$. Res,

$$\frac{1}{x^a + x^b} = \frac{\frac{1}{1+x^{b-a}}}{x^a} = \frac{g_1(x)}{x^a}.$$

$$\frac{1}{x^a + x^b} = \frac{\frac{1}{1+x^{a-b}}}{x^b} = \frac{g_2(x)}{x^b}.$$

Imamo $\lim_{x \rightarrow 0} g_1(x) = \lim_{x \rightarrow \infty} g_2(x) = 1$. Zato integral konvergira natanko tedaj, ko je $b > 1$ in $a < 1$.

DODATNE NALOGE: UGOTOVI, ALI INTEGRALI KONVERGIRAJO.

$$(a) \int_0^{\infty} \frac{\arctan x}{x} dx$$

$$(b) \int_{-1}^{\infty} \frac{x \arctan x}{\sqrt[3]{1+x^3}} dx$$

$$(c) \int_0^1 \frac{dx}{\sqrt{(1-x^2)(1-k^2x^2)}}, k \in [0,1].$$

$$(d) \int_{\sqrt{a}}^{\infty} \frac{dx}{(x^2-a)^{2a}}, a > 0.$$

REŠITVE:

$$(a) \int_0^{\infty} \frac{\arctan x}{x} dx$$

INTEGRAL IMA DVE SINGULARNOSTI V $x=0$ IN $x=\infty$.

$x=0$: FUNKCIJA $\frac{1}{x}$ SICER NI INTEGRABILNA, A JE NJEN POL V RESNICI NIŽJI, SAJ JE TUDI $\arctan x = 0$ ZA $x=0$. ŠE VEČ, VELJA:

$$\lim_{x \downarrow 0} \frac{\arctan x}{x} \stackrel{\text{L'H.}}{=} \lim_{x \downarrow 0} \frac{\frac{1}{1+x^2}}{1} = 1$$

SKLEP: $\frac{\arctan x}{x}$ V $x=0$ NI NEOMEJENA, ZATO V TEJ SINGULARNOSTI NIMAMO TEŽAV.

$x=\infty$: VELJA $\lim_{x \rightarrow \infty} \arctan x = \frac{\pi}{2}$, ZATO SE INTEGRAND TAM OBRABA KOT $\frac{1}{x}$ IN NI KONVERGENTEN.

DOKAZ:

$$\frac{\arctan x}{x} = \frac{g(x)}{x^1} \Rightarrow \left. \begin{array}{l} \lim_{x \rightarrow \infty} g(x) = \frac{\pi}{2} \neq 0 \\ S=1 \end{array} \right\} \text{INTEGRAL DIVERGIRA.}$$

KOMENTAR: DOVOLJ BI BILO DOKAZATI LE DIVERGENCO ZA $x=\infty$.

$$(b) \int_{-1}^{\infty} \frac{x \arctan x}{\sqrt[3]{1+x^7}} dx$$

INTEGRAND IMA TEŽAVE PRI $x = -1$ IN $x = \infty$.

$$\underline{x = -1}: \text{VELJA } \sqrt[3]{1+x^7} = \sqrt[3]{(1+x)(x^6-x^5+x^4-x^3+x^2-x+1)}$$

t.j. PRI $x = -1$ IMAMO POL STOPNJE $\frac{1}{3}$ ZATO SUMIMO, DA INTEGRAL OBSTAJA.

DOKAZ:

$$\frac{x \arctan x}{\sqrt[3]{1+x^7}} = \frac{\frac{x \cdot \arctan x}{\sqrt[3]{x^6-x^5+x^4-x^3+x^2-x+1}}}{\sqrt[3]{1+x}} = \frac{g(x)}{(1+x)^{\frac{1}{3}}}$$

$$\lim_{x \rightarrow -1} g(x) = \frac{(-1) \cdot (-\frac{\pi}{4})}{\sqrt[3]{6}} = \frac{\pi}{4\sqrt[3]{6}}, \quad s = \frac{1}{3} \Rightarrow \text{INTEGRAL KONVERGIRA}$$

$x = \infty$ ZNOVA GRE $\arctan x$ PROTI $\frac{\pi}{2}$, ZATO SE INTEGRAND PRI ∞ VEDE KOT $\frac{x}{\sqrt[3]{x^7}} = \frac{1}{x^{\frac{4}{3}}}$. TOREJ SPET SUMIMO NA KONVERGENCO.

$$\frac{x \arctan x}{\sqrt[3]{1+x^7}} = \frac{x \arctan x}{x^{\frac{7}{3}} \sqrt[3]{\frac{1}{x^7} + 1}} = \frac{\frac{\arctan x}{\sqrt[3]{\frac{1}{x^7} + 1}}}{x^{\frac{4}{3}}} = \frac{g(x)}{x^{\frac{4}{3}}}$$

$$\lim_{x \rightarrow \infty} g(x) = \frac{\frac{\pi}{2}}{\sqrt[3]{0+1}} = \frac{\pi}{2}, \quad s = \frac{4}{3} \Rightarrow \text{INTEGRAL KONVERGIRA.}$$

$$(c) \int_0^1 \frac{dx}{\sqrt{(1-x^2)(1-k^2x^2)}}, \quad k \in [0,1].$$

LOČIMO TRI PRIMERE:

$$(i) \quad k=0: \int_0^1 \frac{dx}{\sqrt{1-x^2}} = \arcsin x \Big|_0^1 = \frac{\pi}{2} \quad \text{KONVERGIRA}$$

(ii) $k \in (0,1)$. INTEGRAND IMA POLE V $x = \pm 1$ IN $x = \pm \frac{1}{k}$, Vendar je v $[0,1]$ zbolj $x=1$.

$$\frac{1}{\sqrt{(1-x^2)(1-k^2x^2)}} = \frac{1}{\sqrt{(1-x)(1+x)(1-k^2x^2)}} = \frac{\frac{1}{\sqrt{(1+x)(1-k^2x^2)}}}{\sqrt{1-x}} = \frac{g(x)}{(1-x)^{\frac{1}{2}}}$$

$$\lim_{x \rightarrow 1} g(x) = \frac{1}{\sqrt{2(1-k^2)}} \quad , \quad s = \frac{1}{2} \Rightarrow \text{KONVERGIRA}$$

(iii) $k=1$: INTEGRAND IMA POLA PRI $x=\pm 1$, ZA
OBRAVNAVO PA JE ZARIMIV LE $x=1$.

$$\frac{1}{\sqrt{(1-x^2)(1-x^2)}} = \frac{1}{|1-x^2|} = \frac{1}{|1+x|} = \frac{1}{1+x} = \frac{g(x)}{(1-x)^1}$$

ZA $x \rightarrow 1$

t.j. $x < 1$

$$\lim_{x \rightarrow 1} g(x) = \frac{1}{2} \quad , \quad s=1 \Rightarrow \text{INTEGRAL DIVERGIRA.}$$

$$(d) \int_{\sqrt{a}}^{\infty} \frac{dx}{(x^2-a)^{2a}} \quad , \quad a > 0.$$

INTEGRAL IMA TEŽAVI PRI $x=\sqrt{a}$ IN $x=\infty$.

$$\underline{x=\sqrt{a}}: \frac{1}{(x-\sqrt{a})^1(x+\sqrt{a})^{2a}} = \frac{1}{(x+\sqrt{a})^{2a}} = \frac{g(x)}{(x-\sqrt{a})^{2a}}$$

$$\lim_{x \rightarrow \sqrt{a}} g(x) = \frac{1}{(2\sqrt{a})^{2a}} \neq 0 \quad , \quad s=2a.$$

SKLEP: INTEGRAL JE KONVERGENTEN NATANKO TEDIJ,
KO JE $2a < 1$ OZ. $a < \frac{1}{2}$.

$$\underline{x=\infty}: \frac{1}{(x^2-a)^{2a}} = \frac{1}{(1-\frac{a}{x^2})^{2a}} = \frac{g(x)}{x^{4a}}$$

$$\lim_{x \rightarrow \infty} g(x) = 1 \neq 0 \quad s=4a.$$

SKLEP: INTEGRAL JE KONV. NATANKO TEDIJ, KO JE $4a > 1$.

KONČNI SKLEP: $\left\{ \text{INTEGRAL KONVERGIRA NATANKO ZA } a \in \left(\frac{1}{4}, \frac{1}{2} \right) \right\}$.